

Tretji rajh po osmih letih hitlerizma

"FIRER" DOSEGEL IZMED PETIH TRI
GLAVNE CILJE. — NEMCIJA PO 16
MESECIH VOJNE JAČJA KOT V POČETKU.
— BERLIN GLAVNO MESTO EVROPE

Dne 30. januarja 1933 je Adolf Hitler postal kancler in proglašil novo dobo za Nemčijo. Njegova knjiga "Mein Kampf" v svetovni javnosti tedaj še ni bila znana. Veliko ljudi ga ni vzelno resnimi.

Ljudstvo Nemčije pa je kaj kmalu spoznalo, da je dobilo diktatorja, ki bo vladal z revolverjem v roki.

Prve žrtve

Pred padcem republike in weimarske ustawe je Hitler nagašal za notranji preporod Nemčije pod "narodnim socia-

ADOLF HITLER

lizmom" troje glavnih gesel: uničenje marksizma in židovstva, uničenje versalske pogodbe in uničenje ruskega boljševizma.

V svojih govorih pred 30. januarjem 1933 je obetal, da se bodo glave socialistov in komunistov trkli po pesku čim pride na krmilo. To obetanje je izpolnil. Tisoče socialistov je bilo pomorjenih, ali pa polagoma strilih v koncentracijskih taborih. Krivdo za požar v državnečbarski palati je naprtil komunistom. Eden izmed obtožencev je bil tudi bolgarski komunist Dimitrov, ki je tedaj živel v Nemčiji. Sodislo ga je oprostilo, obsodilo pa v smrt nekega drugega tuja, ki so ga tuji novinarji smatrali za slabounega. Število nemških komunistov pa je bilo poslanih v zapor. Dimitri je po obravnavi odšel v Rusijo, bil imenovan za tajnika kominterne in skupaj s komisarjem vrnjanji zadev Litvinovom deloval za zrušenje hitlerizma. Ko pa je bil avgusta 1939 sklenjen med Nemčijo in Rusijo nemnapadni pakt, je Dimitrov, in Litvinov že prej, izgubil svojo vlogo.

Uničenje demokracije

Zaeno s progoni na marksiste in Zide je Hitler sistematično iztrebil demokracijo v Nemčiji, odpravil vse civilne svobodštine, zaplenil imovino delavskim organizacijam in jo dal svoji stranki.

Z brutalnim terorjem in mojstrsko propagando je dobil večino ljudstva, posebno mladine, kmalu na svojo stran. Vsi poskuši opozicije, ki jo je tvorilo delavstvo, katoliška cerkev in liberalni protestanti, so se izjavili. Drug za drugim so se udali v usodo.

Hitler je torej dosegel svoj prvi cilj — uničenje märksističnega delavskoga gibanja, demokracije in židovstva brez posebnih ovir.

Glede uničenja versalske pogodbe, ki je tičala Nemčijo k tem, ni postopal tako drasti-

čno. Pričel je z oboroževanjem v velikem in na Franciji je bilo ležeče, da ga ustavi. Začela so se posvetovanja med Parizom in Londonom, pa je Hitler kmalu izprevidel, da ne Francija ne Anglija noče vojne. Postal je drzen in že po par letih, ko si je bil svest svoje oboroženosti, je izjavil, da kar se Nemčije tiče, je versalska pogodba zanj le krpa papirja.

Pričetek osvajanja

Ko je proglašil zahtevo za "večji življenski prostor" in poškoddil v Avstrijo, mu je Mussolini zapreti z mobiliziranjem enega milijona mož in jih poslal na mejo. Hitler je namero opustil in čakal ugodnejše priložnosti. Dobil jo je in Avstrija se mu je morala podati brez vojne. Mussolini je molčal.

Nato je zahteval nemški del Čehoslovaške. Vladl v Parizu in Londonu sta se udali rajše kot bi šle v vojno v obrambo Masarykove-Benešove republike. In Hitler je tedaj izjavil, da je njegovih teritorialnih ambicij v Evropi konec. V Parizu in Londonu so se oddahnili.

Kmalu pa so izprevideli, da so Hitlerjeve besede in pogobe, sklenjene z njim, brez vrednosti. Čimbolj je zatrjeval, da je njegovih teritorialnih ambicij v Evropi konec, boj je stremel po osvajanju.

V par letih si je podvrgel vso Evropo in porazil celo mogično Francijo, ki je živila v veri, da njena maginotova trdnjavačka nepravljiva.

S porazom Francije si je podvrgel tudi Italijo. Mussolini je zasenčen. Hoče noče, postal je podložnik vlade v Berlinu in vodstvo nad njegovo vojno so prevzeli Nemci.

Pobotanje z boljševizmom

Kakor si je Mussolini podvrgel zlepja, tako skuša storiti tudi drugi industrialci. Kar Ford v resnicu hoče, je uničevanje unij, posebno unije avtih delavcev, uničevanje Rooseveltove administracije in pa porazenje Anglike, pa intrigira na vse mogoče načine v prid teh svojih namenov. Hitler pač ve, čemu koga odlikuje ali povhalvi.

Ako bo kdo stradal, je rohnel

v svojem govoru minuli teden Adolf Hitler, bo to Velika Britanija. Bržkone ni pretiraval.

Anglija je vsled blokade nemških podmornic sedaj bolj v tiski za živila kakor pa je bila v času prejšnje svetovne vojne.

Z odmerki hrane se mora bolj in bolj pečati, ljudstvo pa se cudi. Tudi demonstracije se dogajajo, ker, kot je objavljan,

imajo v takih razmerah prednost tisti, ki donašajo v prodajalne največ denarja.

Agrikulturni oddelek zvezne vlade

vlade je izdal knjigo o poljedelstvu, kakor vsako leto.

Kongresnik Paul W. Shafer iz Michigana smatra, da je letošnja izdaja "urejena izrazito socialistično" in zahteva preiskavo.

Knjiga obsega 1.215 strani, to-

NOČEO PRZNATI "ZAPRTE" DELAVNICE

Po neuspešnih pogajanjih je unija avtih delavcev CIO dne 22. januarja oklicala stavko v tovarnah korporacije Allis-Chalmers v Milwaukeeju. Okrog osem tisoč delavcev je odločilo orodje. Družba ima velika vladna naročila, trdila je, da je za pobotonje, noče pa prepustiti svojih podvzetij uniji. Kajpada, unija jih niti zahtevala ni, nego le priznanje in za zaboljivanje delovnih razmer. Gornje je slika iz časa, koje stavka nastala. Pred vhodom je skupina piketov. Za poravnjanje stavke je voda poslala svoje posredovale. (Citajte članek spodaj na tej strani.)

PRESOJANJA DOGODKOV DOMA IN PO SVETU

Ernest Bevin, ki je v angleški vladi delavski minister, ima analogo skrbeti, da se ščiti koristi delavcev in ob enem da obratuje industrija s polno paro. Ker delavec manjka, je apeliral na ženske, da prevzamejo mesta moških. Potrebuje jih v industriji najmanj pol milijona. On hoče, da se prijavijo za delo tudi hčere bogatašev. Pridite prostovoljno, ali pa boste "draftane", jim je sporočil. Bevin je eden izmed vodilnih članov delavske stranke.

Henry Ford je pripravljen izvršiti vladna naročila v prid narodne obrambe brez dobička, ali kot on pravi, "at cost", ako so isto pripravljeni storiti tudi drugi industrialci. Kar Ford v resnicu hoče, je uničevanje unij, posebno unije avtih delavcev, uničevanje Rooseveltove administracije in pa porazenje Anglike, pa intrigira na vse mogoče načine v prid teh svojih namenov. Hitler pač ve, čemu koga odlikuje ali povhalvi.

Ako bo kdo stradal, je rohnel v svojem govoru minuli teden Adolf Hitler, bo to Velika Britanija. Bržkone ni pretiraval. Anglija je vsled blokade nemških podmornic sedaj bolj v tiski za živila kakor pa je bila v času prejšnje svetovne vojne. Z odmerki hrane se mora bolj in bolj pečati, ljudstvo pa se cudi. Tudi demonstracije se dogajajo, ker, kot je objavljan,

imajo v takih razmerah prednost tisti, ki donašajo v prodajalne največ denarja.

Agrikulturni oddelek zvezne vlade

vlade je izdal knjigo o poljedelstvu, kakor vsako leto.

Kongresnik Paul W. Shafer iz Michigana smatra, da je letošnja izdaja "urejena izrazito socialistično" in zahteva preiskavo.

Knjiga obsega 1.215 strani, to-

KONTROVERZA MED SOCIALISTI O VPRAŠANJU PODPORE ANGLIJI IN NEVARNOSTI ZAGAŽENJA V VOJNO

Jeklarske družbe se ponašajo z ogromnimi dobički

Pokojni Elbert Gary je trdil, da jeklarska industrija v tej deželi ne bi uspevala, ako bi delavci v nji garali le po osem namesto po 12 ur dnevno. Izpričalo se je nasprotno. Vse glavne jeklarske korporacije izkazujejo v minulem četrletju sijajne dobičke. Na primer, U. S. Steel korporacija je napravila lani 102 milijona dobička ali blizu 9 dolarjev na vsako delnico.

Inland Steel korporacija ga je napravila \$8.87 na delnico.

Bethlehem Steel je koncem januarja oznanila, da je napravila v zadnjem letu nad 85 milijonov dolarjev dobička, ali več kot \$14 na vsako njeno delnico.

Z velikim profitom se ponašajo druge jeklarske korporacije, delavci pa zaslužijo pri njih komaj da jim zadostuje za preživljjanje.

Unije v Minneapolisu hočejo, da se Shipstead odstavi

Henrik Shipstead iz Minnesote je v lanskih volitvah kandidiral v zvezni senat na republikanskem tiketu. V prejšnjih terminih je bil izvoljen na listi farmersko-delavske stranke, katero je pomagal ustanoviti.

Minneapolis Central Labor Union, ki reprezentira vse organizirano delavstvo v tem mestu, trdi, da je Shipstead s svojim skokom z enega tiketa na drugega kršil volilni zakon, vedno tega ni upravičen do mandata.

Omenjena zveza unij je zbrala v podkrepitev svojega argumenta dokumentarno evidenco in poslala v Washington minuli mesec posebno deputaciju, ki je predložila senatu zahtevu za razveljavljanje Shipsteadevega mandata.

Nemški letalci pripravljajo Angležem velike izgube

Od 1. junija do 31. decembra 1940 je bilo v napadih nemških bombnikov na angleška mesta 23,081 ljudi ubitih in 32,296 ranjenih. Največ ubitih je bilo v Londonu.

Francija mora s Hitlerjem

Maršal Petain je skusal svet uveriti, da je Francija, kolikor jo je pod njim, toliko neodvisna, da ne sprejema ukazov. Pa je po nekaj mesecih izprevidel, da je pravi vladar vse Francije sedaj Hitler. Francoski delavci pa so to spoznali že prvi dan Petainovega režima.

Razpotja ob vprašanju vojne proti nacizmu

Ali je to kapitalistična vojna? Ali imperialistična? Ali vojna za ohranitev angleškega imperija?

Ali za obvarovanje nacizma in Hitlerja ter za rešitev Italije? Ali v prid Rusije? Ali predsednik Roosevelt Zed. države resili v samom? Ali naj pusti Hitlerju svobodno pot? Ali naj se Zed. države z Japonsko nič ne pečajo? Ali demokracijo v tej deželi izgubimo, če pomagamo Angliji? Ali bomo ob njo če pripomoremo Hitlerju razbiti angleški imperij?

Ta in še mnoga druga slična vprašanja so že dokaj mesecev v ospredju ameriške javnosti.

V vseh prerekanjih pa ni bilo prej in ni sedaj nikake enotnosti niti v eni stranki, razen v komunistični, ki pa je pod disciplino in se ravna oziroma se mora ravnati po navodilih od zunaj, torej ne pride v upoštev.

V tej številki Proletarca so na gornja vprašanja članki na prvi strani o osmi obletnici hitlerizma, o ostri kontroverzi v socialistični stranki in na drugi strani o čudni mešanici mnenj med kapitalisti, liberalci, pacifisti, izolacionisti, "internacionalci" in intervepcionisti.

PREDLOGI ZA SPREMENBO STALIŠCA SOC. STRANKE PRED EKSEKUTIVO. — THOMAS ODLOČNO PROTIV ROOSEVELTOVEMU NAČRTU POLEMICKI O PACIFIZMU IN O TAKTIKI ZA ZRUSENJE FAŠIZMA

odpravi s tem, da sprejme strankin odbor novo izjavo.

To predлага med drugim tudi član eksekutive Arthur McDowell, ki pravi, da je bila konvenčna deklaracija 1. 1940 v Washingtonu sprejeta "na in za svet, ki več ne eksistira".

"Ironija zgodovine," pravi McDowell, "je, da se je dan po razpustu konvencije socialistične stranke dogodila invazija na Dansko in Norveško," in kajpada, Hitlerjeve invazije pomenijo uničenje delavskega gibanja kjerkoli se dogode.

Avtorji sprejetih resolucij so mahoma spoznali, da so se zmotili, pa so napisali novo izjavo, toda na način, kakor da stališče večine konvencije ostane neopredno v veljavni.

Kritika proti Callu

To je posebno potrdil strankin tedenik "Call", od kar Gerry Allard ni več njegov urednik. McDowell, ki je bil s Thomasom in Kruegerjem vseskozi v enem taboru, je uvidel, da je vztrajanje pri zmotni resolucijski nesmiseln in je zaenč v nekaterimi drugimi sodrugi izdal proglas na članstvo S. P. z željo, da ako se večina z njim strinja, naj se pove eksekutivi, da popravi, kar mogoče. On dolži sedanje uredništvo Calla pristranosti, ki je očividno v prid Hitlerjeve Nemčije, četudi urednik izjavlja, da ni sovražnik Anglie. Pravi, da je Call v napadih na angleške torije in na angleški imperializem veliko bolj razržaren, kot pa, kadar se obreguje ob nacijski imperializem.

Tega mnenja je tudi Paul Porter, istotako član eksekutive, ki se je uveljavil v unijskem gibanju v Kenoshi, Wis. V listu Kenosha Labor je pisal, da kadar koli dobrega sta Norman Thomas in Philip LaFollette storila za delavstvo, da Roosevelt sedaj bolj v skladu s konservativimi ljudstva, kakor pa na svojo sedanje taktiko.

Je za pomoč Angliji?

Nekateri člani eksekutive socialistične stranke smatrajo, da je pacifistična taktika in stališče, zavzeto na konvenciji aprila lanskog leta, podpora nacijem, ne pa socializmu. To je vzhod, čemu je mnogo članov odstopilo in čemu je nastal pristisk, da naj soc. stranka prizna Anglijo vrednim ameriške podporte, namesto da bi slepo začestala isto stališče kakor komunisti z Browderjem na čelu.

S taktiko, ki jo je sprejela S. P. na lanskem konvenciju, se je hote ali nehoti, nedvomno z najboljšimi nameni, prikupila onim, ki nočejo, da Hitlerizem propade. Nekateri člani eksekutive zahtevajo, da se ta vti-

(Konec na peti strani.)

Industrialni magnati predlagajo zrušenje unij

Skozi minilo krizo si je delavstvo izvojevalo par postav, ki mu ščitijo pravico do organiziranja, kolektivna pogajanja, minimalno plačo in maksimalni delavnik.

Večina korporacij se je na podlagi teh zakonov pobotalo z delavci in tudi unijo so prisne.

Trdrovatno pa se upirati posebno dve družbi: International Harvester Co. in Ford Motor korporacija. Ti dve sta že mesec v ospred

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, III.

GLASILLO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTICNE ZVEZE

NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do pondeljka popoldne za priobčitev v stekliki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Jugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor Frank Zaitz
Business Manager Charles Pogorelec
Asst. Editor and Asst. Business Manager Joseph Drasler

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864

Razpotja ljudi, ki so za ali proti podpiranju Anglije

Zvezni blagajnik Henry Morgenthau je na zaslisanju pred kongresnim odsekom za vnanje zadeve minuli teden ugotovil, da niso Zedinjene države dale doslej Angliji v njeni vojni z Nemčijo niti enega centa podpore. Vse potrebščine, ki jih je dobila, je plačala v gotovini in jih odpeljala na svoj riziko s svojimi ladjami.

Predsednik Roosevelt je v svojem inauguracijskem govoru izjavil, da je vojna Anglije borba za zrušenje nacizma in je vsled tega naša dolžnost, da ji pomagamo. Predlagal je, da najti v ta namen damo v najem ali pa posodimo municijo, ladje in drugo, kar potrebuje, ne da se s tem aktivno umešamo v vojno.

A četudi nismo dali Angliji doslej še niti centa podpore, kot trdi Morgenthau, in on ve, kaj pravi, je na naši javnosti že mesece in mesece silovit boj v znamenu, kot da smo za Anglijo dali že nič koliko in da gazimo bolj in bolj v žrtve za rešitev njenega imperija.

Willi Schlamm pravi, da smo v tej borbi razdeljeni v vseh strankah in v vseh slojih, kar je resnica. Ni pa do pike točna druga njegova trditev, da smo razdeljeni v tem sporu tako, da so eni proti Angliji zato, ker jim je vseeno, če so zasužnjeni ali svobodni, na drugi pa ljudje, ki hočejo ostati svobodni. Willi Schlamm je hitlerizem osebno okusil. Imel pa je srečo, da je pobegnil iz nacistične jetnišnice.

V vprašanju, kako obvarovati Zed. države fašizma, se mnjenja silovito razlikujejo. Karakterji v tej drami pa pojasnijo, da je Schlamm bistveno v pravem.

Robert R. McCormick je eden glavnih stebrov republike stranke, sovražnik unij v socialnih zakonov, nasprotnik Anglije ter opravičevalci hitlerizma. Chicago Tribune, ki je eden izmed najbogatejših dnevnikov v tej deželi, če ne celo najbogatejši izmed vseh, je njegova svojina. Ima nad milijon cirkulacije dnevno in par milijonov čitalcev. Familija, kateri pripada Robert R. McCormick, kontrolira tudi eno izmed najvažnejših podjetij v tej deželi in po svetu — industrijo poljedelskih strojev. McCormickov dnevnik priobči tu in tam kartun proti Hitlerju in članek, ki je navidezno zoper Nemčijo. To je pesek v oči čitaljem, kajti če bi deloval odkrito za nacizem, jih bi izgubili.

Earl Browder, tajnik komunistične stranke, pravi, da je sovražnik kapitalizma. Ob enem zatrjuje, da je njegova stranka edina iskrena nasprotnica sedanja imperialistične vojne. Zahval je, da ga Hamilton Fish, prijatelj nacizma, v svojem kongresnem odseku za vnanje zadeve zasihi, ampak Hamilton je politik in strateg, pa je rajše pozval druge, da so pričali isto kot bi Browder.

Eden izmed teh je bil Norman Thomas. Hamilton Fish je poskrbel, da je nastopil tako dramatično, Robert R. McCormick pa publice v časopisu in oglašanju v radiu. Kaj imajo skupnega McCormick, sovražnik unij in delavskega gibanja v obči. Norman Thomas, sovražnik fašizma, Hamilton Fish, prijatelj nacizma, in Earl Browder, sovražnik Rooseveltta, od kar se mora komunistična stranka ravnati po novi liniji?

Henry Ford je najmogočnejši individualni kapitalist v tej deželi. Smrten sovražnik unije avtih delavcev CIO in vseh drugih unij. Je za mir s Hitlerjevo Nemčijo in njen prijatelj. Vsem unijskim organizatorjem, ki imajo opravka v njegovih tovarnah, je znano, da si baš iz sovraštva do unij želi nacističnih postav tudi v tej deželi. Henry je v lanskem vojlnem boju podpiral Willkieja, ker sovraži Rooseveltta in njegov new deal.

John L. Lewis je bil do prošle konvencije CIO vrhovni načelnik industrialnega unionizma. Henry Ford ga mrzi. In vendar sta oba čisto lahko agitirala za Willkieja, ne morda zato, ker jima je bilo kaj zarj, nego iz nasprostva do Rooseveltta.

Mrs. Elizabeth Dilling si je v ameriški javnosti dobila notorijost s knjigo "The Red Network." Zdaj je v ospredju pod firmo borbe zoper vojno. Podpira jo American First Committee, torej McCormick. Njen namen v tej propagandi je enak kakor onih, ki jih je napadla in ogrizla v knjigi "The Red Network".

Cudno, a je resnično, da sta Thomas in Browder sedaj z njo v enem in istem taboru, čeprav ne vsi trije z enakim namenom. A smoter je isti.

James S. Kemper je predsednik najmogočnejše kapitalistične organizacije na svetu. Imenuje se American Chamber of Commerce. Kemper deluje pod okriljem svoje komore zoper "vojno". To je, proti podpiranju Anglije. Kaj imajo skupnega Henry Ford, John L. Lewis, Earl Browder, Norman Thomas, McCormick, Kemper, Lindbergh itd.? Mar so vsi ti zoper "kapitalistično vojno"? Ali pa vsaj nekateri izmed njih proti podpiranju Anglije, radi tega, ker hočejo, da se hitlerizem obvaruje?

Wendell Willkie je v volilni kampanji zatrjeval, da će bo izvoljen, se je pripravljen s Hitlerjem spoprijeti na kakršnem koli polju. Republikanskim torijem je bilo to všeč, ker so mi-

NORMAN THOMAS V DRUGIČ NA ZASLISANJU

klicu, a imel je že tudi razne porfetje v vladi.

Nemčija po Metaxovi smrti spet poskuša pridobiti Grčijo, da bi sklenila z Mussolinijem mir, češ, da je to bolje kot pa vztrajati in s tem "primorati" nemško armado priti na pomoč italijanski.

Nemci so veči na bojiščih in enako sposobna tudi v diplomaciji. Novi premier sicer trdi, da bo Grčija vztrajala v vojni do zmage. A za kulismi grški diplomati nemške sugestije vendar poslušajo in ako bo Hitler uspel, bo dobil Grčijo pod svoj "novi red" brez vojne, dočim si to Mussolini že nad tri mesece prizadeva z resnično vojno.

General Metaxas je prvi diktator, ki je umrl v času sedanja vojne. Pokojni jugoslovanski kralj Aleksander je šel sicer pred njim, toda takrat je bil še mir v Evropi.

Novi premier Korizis je v programu na narod izjavil, da bo njegova vlada, kakor prejšnja, služila edino in samo najboljšim koristim delovnega ljudstva grške dežele.

Lepa obljuba, če ne bo le obljuba.

Nekaj z letne seje Slovenskega delavskega doma na Waterloo Rd.

Cleveland, O. — Dne 23. januarja se je vršil občni zbor Slovenskega delavskega doma na Waterloo Rd., ki je bila ena najmirnejših po mnogih letih. Predsedoval jih je Math. Petrovich.

Poročevalci so imeli ugodna in tudi neugodna poročila. Ti, ki imajo opraviti s finančnimi skrbmi, so malo pojarmali, toda z dohodki zmagujejo izdatke in to je glavno. Torej smo dokazali, da so bili oni, ki so nam prerovali polome, še predno smo pričeli s predelavami, v zmoti, in ob enem so nam sterili tudi znatno gmotno škoko, da je bilo bistvo njihovih kritičnih opomb.

Poudarjali so vsi, da se poslovjanje doma lepo in v redu vrši. Ko se je razpravljalo o stavkah v tem okrožju, je bilo sklenjeno, da kakor je SDD pomagal v prejšnjih stavkovnih bojih, kadar so se vršili v bližini, tako naj imajo enak privilegij tudi stavkujoči delavci tovarne Apex.

Omenilo se je tudi čitalnico. Te vrste ustanove se zanemarja povsod, kot beremo v listih, a naš SDD jo vzdržuje s tem, da ji je dal od početka eno najlepši sob, jo opremil s knjigami in časopisi in želi, da se je bi rojaki bolj posluževali. V tem ogrevanju in kritiziranju se je na občnem zboru načrtovalo zanj vsoto \$15.

V direktorij so bili izvoljeni John Lokar ml., Vinko Coff, Jim Kožel, Tony Princ, Louis Levstek, Leo Wolf, Harry Prine, T. Laurich, Charles Lampe, Louis Požar in Peter Ster. Namestnik pa so Mrs. Basel, A. Mele, Joe Brenčič, Frank Fende in Mrs. Starman.

Vsa finančna poročila so bila točno podana in pojasnjena. Obveznosti se plačujejo, kegljice uspeva in dom služi v celoti namenu, radi katerega smo ga ustanovili. Poročevalci.

Mike Keber se je oglošil

Mike Keber, Oregon, Ill., se zahvaljuje za pismo, ki mu je bilo poslano, in dostavlja, da gre z njim h koncu. "Kmalu bo po meni", zaključuje svoje kratke vrstice. Pravi, da mu je roka okorna in piše vsled tega tako težko.

Sodrug Keber je star 84 let. V socialističnem gibanju je začel delovati še ko je bil čisto mlad in podzemal nevarna agitacijska dela v Italiji in v Avstriji. Le največji drzneži so si upali tiskati in širiti one dni letake, kakršne je utihotapljal iz Italije v Slovenijo Mike Keber.

Položaj je danes spet sličen onemu kakor je bil pred 60 leti, ako ne še slabši. Mike Keber ga na starost opazuje in se čudi, čemu je napredek tako posolen. A če ga vprašate, vam bo zadržil, da se prav nič ne čudi, le star je ratal.

Zelimo mu, da si svojih dni ne gremi po nepotrebni negi, uživa kakor uživa poznajajoči. Peta kolona dobro deluje, ne da bi se vsi njeni člani zavedali, da so peta kolona.

Thomas ali Willkie?

Chicago Tribune z dne 31. januarja ima dolg uredniški članek, v katerem užaljeno taria, kako je Wendell Willkie republikansko stranko potegnil, dasi je potrošila v agitaciji zanj 15 milijonov dolarjev. Smrtno mu zameri, ker se ogreva za podpiranje Anglije, ker je bil za "draft" in ker je šel na Anglesko ter se tam mešal ne samo med visoko gospodo, nego obiskal tudi vodje delavske stranke, bil v proletarskih predelih, kramljal z navadnimi ljudmi in jih "tretjal".

"Bilo bi boljše," vzklikala Chicago Tribune, "ako bi republikane glasovali za Normana Thomasa, ker se je izkazal, da je bližje njihovemu programu, kakor pa je bil Willkie..."

To je Thomas slab poklon, a ob enem pojasni, čemu je S. P. v lanski kampanji nazadovala namesto napredovala in dobitila manj glasov kot kdaj prej.

Chicago Tribune je vodilno glasilo ameriških torijev. Je sovražna vsemu, kar je v prid ljudstvu. Socialiste zasmehuje kjer in kolikor more. Vzlič temu pa je v kampanji proti Angliji dala Thomasu več publicitet kot mu jo je kdaj koli prej, ker je z njim v kampanji proti podpiranju Anglije v enem taboru.

Ampak to, da je Thomas programu republikanske stranke bližje kot Willkie, je za mnoge socialiste novica. Se bolj pa bržkone za republikance. Treba namreč pomisliti, da je dobil Willkie nad 22 milijonov glasov in Thomas pa le nad 100.000.

Tribuna pravi glede svojih volilcev med drugim tole:

"They'd have done better, it would seem, if they had voted for Norman Thomas, who proved himself, in many respects, to be actually closer to the Republican platform than the man whose candidacy was based on it."

Kdo bi verjel, da se bo kdaj dobil ultrakapitalistični večerčopis, ki bi ugotovil, da je bil socialistični predsedniški kandidat bližje republikanski platformi, kot pa njen kandidat! Ampak zgodilo se je!

KDO BO USTANOVIL NOVO LJUDSKO STRANKO?

Kdo je kriv, da so bili doslej vsi poskusi za ustanovitev splošne ljudske stranke, ki se bi borila proti strankama reakcije neuspešni?

Glasio minnesotske farmarske-delavske asociacije (zvezde) The Minnesota Leader, meni, da je vzrok neuspehom "father" Coughlin, ki je s tem podvetjem temeljito pogorel. Mnogi v minnesotski farmarski-delavski stranki smatrajo, da bo iniciativa za splošno delavsko-farmarsko stranko najuspešnejša, ako jo oni podvzamejo. Konservativnejši elementi med njimi pa jih svare, naj se ne prenaglijo, ker polje ni še ugodno.

A kdaj pa bo? Ves gospodarski red je zrel za korak v nov sistem. Le stranke, ki bi bila to odgovornost sposobna sprejeti in jo izvršiti, le te nam se manjka!

Obrambni sklad v prid "objectorjev"

Glasio socialistične stranke "Call" poroča, da je bil v New Yorku ustanovljen odbor, ki si je dal na logu kolektati v sklad obrazmo onih, ki se niso hoteli registrirati za "draft" (obvezno vojaško službo). Isti list pravi, da je okrog 30 takih, ki so javno izjavili, da se niso hoteli registrirati, torej 30 izmed 16 milijonov, ki so se registrirali.

Bilo bi pametnejše braniti one, ki se bi z načelna stališča branili drafta, kot pa tiste, ki se niso hoteli javiti in potem demonstrativno oznanjevali. Nobeno sodišče jih ne bo oprostilo, dočim bi v odklanjanju vojaščine vendarle dobili zastopnika.

Kadar poslušate naše nasprotnike, ki sipljejo očitke na one, ki delajo, vprašajte jih, koliko so že oni storili in kje se njihovo delo poznata? Na ta način jih najlagljije osmešite.

Tole mi ne gre v glavo?

Kako je mogoče, da predstavnik USSR stalno poudarja potrebo oboroževanja, ko pa imajo vendar sklenjeni v Nemčijo nenapadalen pakt za deset let in tudi Japonska se napram Rusiji več ne šopira?

JOZE KRIVEC:

Prve počitnice

Dali so me zelo pozno v gimnazijo. Šele, ko mi je minila tri-najsta pomlad. Prav za prav pa me niso dali drugi, sam sem šel.

V domači vasi, kjer stoji čedna cerkvica-podružnica, sem bil štiri leta ministrant. Tisto leto pa smo dobili novega župnika, ki je postal zaradi svoje ljubeznivosti in dobrote kmalu vzljubljen v vsej fari. Predvsem mi otroci smo se ga radi oklepali. Ne vem, kaj je bilo v njegovih besedah privlačnega, da so nas tako pritegnile. Vem le, da nam je najbolj ugajal, ko je malo po strani potegnil ustnice in nam dejal: "Vi zelenci, namazani!"

Tega župnika smo dobili tudi v solo. Večkrat me je poklical na hodnik, včasih me tudi po maši obdržal za roko pred zakrstijo in mi smehljaje dejal: "Ali ne bi šel, ti fantek, v gimnazijo?"

Toda sem molčal in nisem si upal ziniti ničesar. Vedel sem,

da bi mi od doma ne mogli pomagati, saj se je oče krčil za vsak dinar, pa tudi ni imel takoj na razpolago. Govorilo pa se je, da šola že denar; nikoli ni dovolj. Iz naše vasi sta hodila tedaj v gimnazijo samo dva: sinova nadučitelja. Ta je pa služil in ju je lahko podpiral. Kje neki pa naj stori to na pol bajtar, ki si po vsej sili redi eno kravico in pripelje skopomero žita za kruh. Tega bi si ne morel privoščiti. Razen tega ni bilo doma nikogar več, ki bi starima dvema pomagal delati.

Le včasih, ko me je župnik spet nagovoril, da bi šel v šole, sem mu s skopimi besedami objasnil, da ni denarja za to.

Vselej pa me je debelo pogledal, kakor da bi hotel reči, naj molčim. Potem je dejal:

"Bo že šlo, sinko! Ne boj se!

Bomo že vi pomagali!"

Tako sem tistega leta jeseni vendar toliko naprosil očeta, da mi je napol obljudil, naj grem. Skoraj k vsaki besedi pa je pristavljal: "Pomagati ti pač nikakor ne morem. Domov lahko hodiš, tega ti ne odrekam.

Če boš pa postal falot, kakor mnogi drugi, ki ne skončajo

vse šol, ti ni treba domov.

Rajši ti zavijem vrat, ko bi te

potem takega gledal. Zato sem

ti naprej povedal, da ne bo

pozneje izgovorov!"

S tako tolažbo sem torej šel

prve dni septembra in se vpal

in prvi razred.

*

Leto se je zavrtelo in ko je

na polju za našo vasjo valovalo

že težko klasje dozorevajoče-

ga žita, so bile že počitnice.

Prvo gimnazialsko leto sem že

pretolkel. Če bi se bil mogel

komu tedaj do dna razdeliti, bi

me bil mogoče pomiloval; prav

za to pa tega nisem hotel sto-

ri. Le dobremu župniku sem

včasih potožil: "Večkrat sem

lačen kot sit. Cevlje imam raz-

drapane, pozimi mi prsti primr-

nejo k usnu. Treba pa je iti

osem kilometrov v mesto in po-

poldne spet isto pot domov. Do-

ma me pretepa oče, ker mu ne

delam in vsako skorjo kruha

mi zagreni, preden se je dotak-

nem!" Res, največkrat sem po-

goltnil zjutraj solze, ki so mi privrele iz oči, namesto zajtrka.

Tako nekako je poteklo leto, le malo dni bi lahko iz te vrste izvzel. Kaj jih temu nisem izgubil poguma, še vesel sem bil. Zdaj so prve počitnice!

V tistih prvih dneh počitnic — bilo je sredi junija — zorijo pri nas po gozdovih črnice ali kakor jim pravimo borovnice. Otroci in tudi ženske jih hodijo nabirati, da jih nosijo potem v mesto na trg. Ali bi ne mogel s tem zaslužiti nekaj dinarjev še jaz?

S cekarjem v roki sem jo mahnil v gozd in smukal drobne črne jagode, ves dan. Naslednjega dne sem jih nesel v mesto in čepel z njimi med staremi ženskami pri tistem znani "Sramotilnem kamnu" sredi trga. Skoraj me je bilo ram med ženskami, če se je katera obregnila ob me: "Odškoda pa si se ti privilek?"

Mogoče sem mnogo bolj rabil tiste dinarčke kot ona, nevoščljiva pa mije le bila. Saj ni nobena vedela, da sem student. Večkrat so se pripodili mimo moji sošolci ali so prišle materje dekleti, ki so hodiele z menom. Tudi nekaj starejših deklet, ki so že hodiele nakupovat, sem poznal iz gimnazije.

Povesil sem glavo globoko na prsa, zavlekel nerodno kmetski predpasnik na stran in se v zadregi igral z merico, s katero sem meril črnice.

"Kaj, če me opazijo in spoznajo?" sem se spraševal na tistem. Mogoče bi me ne bilo sram, da sem nosil črne prste ob črnice, ali da sem jih nabiral in zdaj tu prodajal. Bolj sem se bal, da bi jim moral odkriti svoj položaj, revčino, ki me je prisilila, da sem čepel tu na kamnu in držal med koleni poln cekar črnice. Huja je bila ena opeka več. Tako sem štel dostikrat do sto ali celo dalj.

"Kaj je, leni student?" me je nahrul eden izmed delavec, ki je mesil blato. Drugi ga je vozil na veliko mizo, kjer ga je stric Tinek odrezal kos in ga vrpel v model. Potem je daval z njim udaril ob mizo, odrezal z žico, napeto na lesenenem loku, preostanek pa je odnašal zgrabil ter zanesel v vrsto na gladko zvaljanem prostoru.

"Nič ni, blatni mož!" sem se odrezal. "Kaj naj bi le bilo? Je blato mehko?" sem ga podražil.

Ko sem povedal, je najprej pogledal mene, kakor bi hotel vprašati: "Ali si res tak reže, kakor te izdajajo oči?"

Sele potem je dejala: "Pa mi jih daj!"

Drugade si vsega tega takrat smemo vedel razlagati. Vsak tak pogled me je zboldel do srca, bal sem se le odgovoriti, če bi me kdo vprašal, kaj sem. Gotovo bi zamolčal, da sem študent, ker bi bilo to pač nekaj ponižujočega, tu sedeti in ponujati črnice. Želel sem, le da me ne bi spoznali sošolci, ker bi se mi potem izgla posmeševali: "Glej ga, s kakim poslom se ukvarja!" V šoli bi bil zapostavljen in nihče bi me upošteval, da sem moral sam skrbeti za tiste dinarje, ki sem jih najnajneje rabil za šolo. — — —

Dobre pol ure od naše vasi je stala opekarica. Izdelovali so v njej zidno opeko. Bila je last nekega večjega podjetnika v mestu. Vse delo je ta predal

KRALJ IN MORNARJI BEGUNCI

Norveški kralj Haakon in velika večina norveških mornarjev so sedaj begunci. Mornarji so vzelci tudi večino svojih ladji s sabo in jih lan, po Hitlerjevi invaziji na Norveško, srečno priveli v angleška pristanišča. Na gornji sliki je norveški kralj, ki sedet živi v Londonu, s skupino svojih mornarjev, ki se zavedajo, da je za osvoboditev njihove dežele potrebno poraziti Hitlerja. Norvežani prisadajo Hitlerjevi armadi silovite težko, čeprav jih je malo. Ampak so trdni in vstrajni v veri, da si svobodo spet izvozujejo.

pogodeniku, ki je moral skrbeti, da je bilo do septembra narejeno toliko opeke, da so jo mogli spraviti v pečnico in jo žgati.

Prav to leto je opravljalo vsega dela v opekarni stric Tinek. Vsaj pod tem imenom sem ga jaz takrat poznal.

Nekega dne, proti koncu junija, me je zanesla pot mimo te opekarne. Ko sem skubil črnice v bližnjih gozdovih, sem marsikaj štel udarce železnih modelov ob mizo; vselej je bila ena opeka več. Tako sem štel dostikrat do sto ali celo dalj.

"Kaj je, leni student?" me je nahrul eden izmed delavec, ki je mesil blato. Drugi ga je vozil na veliko mizo, kjer ga je stric Tinek odrezal kos in ga vrpel v model. Potem je daval z njim udaril ob mizo, odrezal z žico, napeto na lesenenem loku, preostanek pa je odnašal zgrabil ter zanesel v vrsto na gladko zvaljanem prostoru.

"Nič ni, blatni mož!" sem se odrezal. "Kaj naj bi le bilo? Je blato mehko?" sem ga podražil.

Oni pa se je sklonil in brz zagnal peščico mehkega blata proti meni, da se je v zraku razstreljalo in se nisem vedel kam izogniti. Počenil sem, vendar me je doletela sreča: lepa kepiča se mi je razstreljala prav sredi čela. Samo "čof" se je čulo in oni se je krohotal, da se je skoraj seselil od smeha. Kmalu se je prikazalo izza opekarne se več radovalnih obrazov, med njimi tudi stric Tinek, in vse so se krohotali. Jaz pa sem si praskal blato s čela.

Malo me je bilo sram, pa kaj sem si hotel. Ničesar nisem imel pri roki, da bi mu vrnil. "Kaj imate že počitnice?" me je naposled nagovoril Tinek.

"Saj je že čas! Zdaj je že prevrčo v šoli!"

"Raztopili se boste! Gotovo. Kaj pa naj rečemo mi, ki nam teče z obraza skoraj ves dan?"

"Vi pa dobite za to plačano!" sem ga hotel zavrniti.

"Eh, ti boš pa neko storil govoriti vse zastonj, kaj? Saj poznamo take tiče!" Malo je posmisli, potem pa spet nadaljeval. "Veš kaj, da bi lahko prisel prihodnji teden odnašati! Ta bo moral delati doma, drugega pa zdaj nikjer ne morem dobiti," in pokazal je na odnašalcu, ki je stal pred njim. "Saj boš za zmogel!"

Spreletelo me je po telesu. Zelel sem čez počitnice nekaj zasušiti, da bi imel jeseni vsa za najpotrebnije, pa se mi je zdelo prvi hip, da mi je ta prilika prišla kakor nalašč.

"Ce bi znal? Nisem še nikoli poskusil," sem se obotovljal.

"Pojdi, boš videl, kako lepo gre!" me je povabil. "Boš se že naučil!"

Selem sem in gledal. On je hitro polnil modele in odnašalcu sta odnašala vsak svojega. Gledati je bilo prav lepo. Delo je šlo hitro izpod rok in v kratkem sta se izpolnili dve dolgi vrsti. Navsezadnje sem poskušal zanesti še jaz dvakrat. Prvi se je po strani sesel iz modela, drugi pa je bil že dober.

Slovene so danes le spomini. Spomini na tiste dni — ko sem posedal črnice med ženskami na trgu, ko sem računal na vsako malenkost, ki bi mi mogla koristiti, na opekarno, ki je pa danes ni več, in na vse tiste ljudi, ki so delili takrat z blatnimi rokami z menoj košček kruha in trpljenje — mi vzbudijo v srcu vedno toplo zadovoljstvo, kakor bi bil opravil veliko delo.

In prav nič mi ni žal, da je bilo vse tako.

Še nekaj o pokojnem Franku Krmelju

O smrti pokojnega Franka Krmelja, ki je preminul 18. januarja v Springfieldu, je bilo poročano v Proletarju z dne 22. januarja, v prejšnji številki pa je imel o njemu lep nekrolog njegovega prijatelja in so-družnika John Goršek st.

Upoštevajoč, da se je pogreb vrnil v delavnik (v torek 21. januarja) in da je slovenska naselbina manjša, je bil vzliti temu veličasten. Člani društva SNPJ in kluba JSZ so se ob izhodu iz hiše, ki je bila Krmeljev dom, pa do pogrebnega voza, razpolodili v špalir in vsak je držal venec ali velik šop rož v rokah. Dan je bil lep, sončen, prav spomladanski.

Nekdo izmed ljudi, ki je stal v gruči na pločniku, je dejal: "To bi Frank pel, ko bi videl, koliko cvetja so mu nansili!" Dopoldne je rekla enako njegova žena Julija. Kajti pokojnik je imel rad rože in petje. Toda ko so ga odnesli iz hiše, ni ne videl ne pel.

V hiši je imel poslovilni govor Frank Zaitz. Ker je pogrebnik pričakoval veliko ljudi, je instaliral zvočnik, da so lahko poslušali poslednje poslovilne besede tudi v kleti. Bila je polna ljudi, kakor gornje sobe.

Sprevd se je vršil na pokopališču Oak Ridge. Peljali smo se mimo veličastnega obeliska, pod katerim je pokopan Abraham Lincoln. Kmalu smo bili na mestu. Tik groba, v katerega so položili Krmeljevo truplo, je pokopan Valentijn Ovec. S Frankom sta bila velika prijatelja. Ko je začutil, da ne bo več ozdravil, je naročal ženi in sosedu Josipu Oveci, naj mu preskrbita prostor, če le mogoče tik Valentinovega, da si bodo delala družbo. Pokojnik Krmelj si ni mogel mislit, kako bi mogel v grob ne da bi mu kdo delal družbo . . .

Na pokopališču je v imenu društva SNPJ govoril John Goršek st. in nato še v imenu kluba št. 47 JSZ, nato je še enkrat govoril Frank Zaitz, ki je dejal, da je prebil pokojnikov veliko svojega življenja pod zemljoi, kajti premogovnik mu je bil kraj zasluga že od rane mladosti; sedaj pa se je pod njeno vrnili, ne da gara, nego da počiva. Posloviti se od prijatelja, kajti je bil nam vsem on, je silno težavno, toda naturni proces gre neizprosno svoja pota in nič ne vpraša kaj čutimo in ne za naše muke.

Ko je končal Frank Zaitz, je Louis Aidich, tajnik društva št. 47 SNPJ, prečital jednotin poslovilnega govor v angleščini in zaključil obred. Ljudje so šli v avte s težkim srcem. Vsi so se čustvovali s pokojnikovo so-rogo Julio in njuno hčerkjo Magdaleno, ki sta stali ob grobu stari od tuge.

Dan je dišal po pomački. "Še nekaj tako topnih solnčnih dni, pa bo tilac (španski bezeg) pogon!" Drugi pa je dejal: "O, še bomo imeli zimo!"

Iz Chicaga so se udeležili pogreba tudi Paul Berger in njegov zet Leo Grachnar, Martin Komuchar in njegov sin. Dokler jo Komuchar živel v Springfieldu, je bil Krmeljev sosed, in njegov sin, že odra-

ščen, je bil rojen tam. Komučar in Berger sta Trboveljčana, torej Krmeljeva rojaka in njegova znanca že iz mladih let. Na pogrebu smo videli tudi A. Valetiča iz Garyja, Ind., in nekaj rojakov iz bližnjih premogarskih naselbin.

Pogrebeno slovo od pokojnika je bilo torej zelo lepo in bil ga je vreden.

V našem društvenem življenu je pa je tam, kjer je delal in se udejstvoval Frank Krmelj, nastala praznina, ki je bo težko izpolnit.

Prijatelj.

KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE

KOMENTARJI

Profesor Preveden je dal hrvatski javnosti precej iniciativ za to in ono, na primer za ustanovitev hrvatske stolice na nemški univerzi v Pennsylvaniji. Pa ni imel sreče v nobeni. Pravi, da so mu vse razbili hrvatski komunisti, oni pa mu odgovarjajo, da je bil on nekoč urednik Radnika, ko je bil še "svojina" komunistične stranke. Intakrat pa je odboru hrvatske komunistične sekcije reklo, da mora biti vsaka beseda v Radniku klic, vsaka fraza grom in vse skupaj pa zložene v smeri komunistične revolucije. Časi se pač menjajo in z njimi ljudje. Preveden sedaj morda smatra, da je bil takrat "detinski", novi komunisti pa ga sodijo po sebi — namreč, da je bil takrat in je sedaj le oportunist kakor so oni. — N. N.

V Zagrebu živi baje okrog 20 tisoč Slovencev. Med njimi je mnogo trgovcev. Dvajset izmed njih je označenih za "težke milijonarje", kar pomeni, da imajo, ako računamo po ameriški valuti, po kakih par sto tisoč do pol milijona dolarjev imovine vsaki. Ker so vsled svoje razmere mizerne za vse, ki so revni, in med te spada tudi večina umetnikov, sò se slovenski mojstri likovne umetnosti lansko jesen odločili razstaviti svoja dela v Zagrebu in povabiti ondotone Slovence, da jih pridejo pogledati in pokupiti. Vrnili so se z nje zelo razočarani. Niti eden bogatih slovenskih zagrebačev ni prisel pogledati njihovih del. Priglasila se je le skupina sto osemdeset rojakov, ki so prosili, naj se jim preskrbi dobrega vodnika. Poslali so ga ji iz Ljubljane. Prišli homo popoldne, so rekli. Vodnik jih je čakal do večera in se dolgočasil. Končno je le prišlo od njih sporocilo, da morajo na neko vinsko trgovatev. Torej hvala, naj se jim lepo oprosti! Razočarani umetniki so se vsled svoje neuspeše razstave v Zagrebu po ljubljanskih kavarnah zelo hudovali in tudi ljubljanski časopisi so jim pomagali kritizirati. Nu, meni se poraja dvom. Morda pa so razstavo v Zagrebu slovenski umetniki nerodno in nepraktično podvezeli? Izgleda, da se ameriški Slovenci na take stvari veliko boljše razumejo, kakor pa ljubljanski in zagrebški.

Amer. Slovenec se oglaša da se bo bralo za vsakega v življenju in po smrti 300 svetih maš letno, "ki plača enkrat za vedno 25". Torej so maše zelo poceni, takoreč zastonj. Saj pravijo, da se je inače izpod

dolarja sploh ne dobri. Tako pa kar tri sto za kvoden vsako leto "v življenju in smrti". Vse kar vernik potrebuje je, da pristopi v "Mašno zvezo za Afriko" in plača 25c "enkrat za vselej". A običaj pri takih stvareh je, da dobri par dni za tem, zahvalno pismo, sveto podobico, vprašanje, če ne bi pridobil še svoje znance k tako cenenemu približanju v nebesa, in pa, če zmora, naj se kaj pomaga poleg tistega kvodra, ki ga je poskal, kajti spreobračanje divjakov v Afriki ni šala! In bržkone res ni, posebno sedaj, ko vidijo kako divje se koljejo po afriških puščavah, divjinah in tropičnih rajih tisti, ki jim uslujuje "krščanstvo".

Rev. Trunk išče grešnikov, oziroma renegatov med socialisti v Evropi. V deželah, ki jih je okupiral Hitler, je prevzel pod svojo diktaturo tudi vse delavske ustanove, unije in njihovo imovino. Pa se tu in tam dobri kdo, ki prevzame vlogo "odbornika" namesto odstavljenih. Trunk to oglaša in se pač v skodoželjnosti. Ko bi bil pravcen, bi priznal, da je stotine vodilnih socialistov v Nemčiji, v Italiji in v okupiranih deželah izgubljajo. Gradi pa si imperij Hitler. Lahko se zgodi, da pride v nemški življenski prostor tudi Italija, morda pa je že v njemu?

Sovjetski listi "Rdeča Zvezda" (ki je glasilo armade), "Pravda", "Izvestja" in drugi se poslednje tedne spet radi obregnejo ne samo ob Anglijo in njeno "imperialistično" vojno, nego rečejo kaj pikrega tudib na račun fašistov in nacijev, dasi jim Rusija materialno še vedno pomaga. Sprememba je vendarje. Morda v Moski spoznavajo, da je Hitlerjeva vojna nevarna prav tako nji — s časoma vsaj, kakor je nevarna angleškega imperiju sedaj.

V New Yorku sta se pred partnimi spoprijela v radio forumu Norman Thomas in Wendell Willkie. Dotični forum dela na publiko vtiš, kot da se ljudje oglašajo tu kakor na kaknem shodu. Toda nastop Thomasa in Willkieja je bil aranžiran v naprek, kakor v igri. Prerekala sta se radi vprašanja podpiranja Anglike in postala osebna. Willkie je dejal, da je dobil 23 milijonov glasov, Roosevelt 27 milijonov, Thomas pa le malo nad 100.000. Thomas se je dobro otepal, ker je on pač oseba zato, ampak število glasov je ostalo vzliz temu nespremenjeno. Willkie pa je odnesel "publi-

DOROTHY THOMPSON PROTI HITLERIZMU

Pred kongresni odsek za vnašanje zadeve je bila pozvana tudi Dorothy Thompson, znana "kolumnista" (redna sotrudnica časniškega sindikata), ki v listih, v radiu in kjer more propagira geslo, da naj Zed. države pomagajo Angliji, da skupno z njo zrušijo hitlerizem. Gornje je slika, ko je bila pred kongresnimi, da jima navede svoje argumente, čemu naj Zed. države sledi Rooseveltovi vnašani politiki proti fašizmu.

citetoto" na ta račun. In pa pozornost ameriške javnosti.

Italijani so pod dučjem pridobili "cesarstvo", zapadeno v obsežnih planotah afriškega peska in v etiopijskih divjinah. Pod dučjem svoj imperij tudi izgubljajo. Gradi pa si imperij Hitler. Lahko se zgodi, da pride v nemški življenski prostor tudi Italija, morda pa je že v njemu?

Boj za mir ima dvojno lice. Pravčen je tisti boj, ki ima namen mir ohraniti, zavajen pa oni, ki pomaga posredno in neposredno tolovajem svobodno moriti, osvajati in ropati.

"Narodni Glasnik", ki je bil prej "Radnički Glasnik", nekoč "Radnik" in imel poleg teh še kopo drugih imen, predno se je zavil v sedanjega, pravi, da ni kongresni odsek za vnašanje zadeve hotel zasišati nikogar, ki je res proti vojni, nego same anglofile in pa tajne zavezničke angleškega imperializma. Med temi tajnimi agenti, pravi, je bil tudi Norman Thomas, "da govorijo tobož uime radnika, a svakom je poznato, da Thomas tajno i javno podupire ratnu politiko vlade v Washingtonu."

To je zanimivo za tiste naše prijatelje, ki so igrali ali se igrajo komunistični demagogiji v roke in njenemu "apizarstu".

Poplavljanie kongresnikov in senatorjev s pismi in brzjavji pomeni dohodek za pošto in telefonsko ter telegrafske družbe. Kajti na vse take "protestne" ali pa odobrovalne akcije, neglede kako dobro so organizirane v financirane, go-spodje poslanci nanje prav malo dajo. Ob enem je to početje dokaz, kako nespametno je ameriško "strankarstvo". Izvoliš poslanca, potem pa ga rotiš, da naj dela bodisi tako, ali pa drugače. Ves program bi se lahko uredil že pri volitvah, pa ne bi bilo treba brzjavov, pisem, "lobistov" in stoterih drugih stvari (na primer stroškov za najemanje radijskih omrežij, tiskanje letakov, oglašanja v listih itd.), kajti vse to stane — in plačajo volilec — če ne direktno iz svojih žepov, pa iz žepov omih, za katere Jelajo in jim s tem ustvarjajo dohodke.

"Proletar" je za vojno, bil je proti new dealu in je celo za vojno z Rusijo, da se izvojuje Rooseveltov novi program, točno "Narodni Glasnik", ki skače v prepričanju, v logiki, taktiki, v spremnjanju imena in "lastnikov", o, pravzaprav v vsem — v uredniškem članku v izdaji z dne 28. januarja. Ampak Proletar je postal socialističen list, deluje za socialistično uredbo, za demokracijo in za civilizacijo skozi vso svojo zgodovino, dočim "radnički" skačejo kakor veverice z veje na vejo, z drevesa na drevo, da niti sami več ne vedo, kaj so, in kakšna bo njihova prihodnja "linija". Well, svoje-

(Nadaljevanje s 1.-strani.)
kajti vse so iz socialistične skrini.

Jugoslavija je v kleščah, a si vzliz temu prizadeva ohraniti ugled samostojne dežele. Pa se ni more posrečiti. Pred nekaj tedni se je tujezemski novinarji hvalili, da je Beograd edino mesto v Evropi, iz katerega lahko še svobodno poročajo. In pa da tak privilegij uživajo tudi italijanski in nemški reporterji, pa se vzliz temu vedejo napram Jugoslavonem zelo arrogantly. Iz Beograda so prisile vesti tudi o nemirih v Italiji. Mussolinijev pressibiro je protestiral. Beograd je "uganil" željo. Američanu Winstonu je prepovedal uporabljanje radija za posiljanje depeš v Ameriko; to "kazen" mu je naložil z 7. Ray Brock, poročevalc dnevnika New York Times, je bil istotako kaznovan na sedem dni prepopredoval uporabljanja kakšnegakoli brzjavavnega sredstva. In vsi časopisi v Jugoslaviji, ki so poročali o obisku Rooseveltovega zaupnika W. Donovana, so bili zaplenjeni, in eden celo za dolgo ustavljen. Tako si Beograd prizadeva utolažiti razjarjene duhove osiša v Berlinu in Rimu. A ljudje vseeno šušljajo. Ni je cenzure, ki bi šušljanje mogla ustaviti.

Hitler bo zmagal nad Evropo že to pomlad, pravijo v Nemčiji, pa tudi sam je v svojem govoru 30. januarja svetu zatrdir, da so dnevi Velike Britanije šteti. Možno je, da se je

Kaj bo "Narodni" Glasnik pisal, kadar bodo nacijski bombniki enako razsajali nad Moskvo? Če se Hitlerju ne bo podala, ali bodo razbita trupelca njenih otrok tudi označevana za žrtve grabežnih bogatašev? Ali pa se bodo komunisti tedaj spet pričeli nazivati za borce proti fašizmu? Saj se še spominjate, da so Hrvati pod tem gesлом ustanovili tudi svoj poslednji slovenski komunistični list "Naprej" in z njim propagali skupno \$4,591.15. K njim je včetno odplačilo, ki smo ga dobiti od Jugoslovanskega hranilnega in posojilnega društva v vsoti \$850.00. Dohodki na najemini uradov, dvoran, in prispevki družabnega kluba s članarinom vred, brez odbitkov za čiščenje, hišnika in druge izdatke, so značali \$3248.05. Ostali dohodki, obresti od JSLA \$204.75, povračila plinske družbe, povračilo elektrarnske družbe (poročilo) in razni drukči dohodki, skupno \$42.99.

Peter Zgaga je še vedno pol humorja. Njegov špas je sicer tak, kakršnega človek čuje največ v narodnih in drugih barih, ampak baš takega ljudje najrajše berejo in to časopisu koristijo. Pa sem se spomnil rojaka, ki je rekel, le čemu pametno piše, kajti mi smo starci, starci ljudje pa smo sposobni samo za to, kar znamo. Špas, pa malo kvantanja nam bolj tekne kakor pa pridige v listih in v cerkvi, ki smo jih bili že v mladosti do grola siti. — J. P.

Na Hrvatskem so vsake sorte borbe: proti Srbi, zoper Mačkovo seljačko stranko, proti "imperialistični vojni" itd., a razumni ljudje se bore tamkaj za ohranitev svobodčin, za resničen mir, proti nepisemnosti in za OLAJSANJE BEDE med ljudstvom.

Fašisti, kar pomeni predvsem njihovega firerja Hitlerja, so veleni spretnejši graditelji absolutizma, kot pa starokopitni carji in kajzerji. Kajti novi diktatorji se obračajo na ljudstvo z laskanjem, stari pa so jih pretepalni in zasujnjevali brez prilizovanja. Čudno je, toda razumljivo, da so na ta način pridobili med delavci znatno pristašev celo v deželah, ki se niso pod fašističnim korobčem, na primer v Zed. državah. Hitlerjev propagandni minister Joseph Goebels je dokazal, da je mojster v svojem poslu.

Vojna sila Turčije

Ako bo Turčija primorana iti v sedanjo vojno, ima pripravljene milijon vojakov. V konflikt bi se že vpletla, ako je ne bi Rusija držala na uzdi.

PRESOJANJE DOGODKOV DOMA IN PO SVETU

v tem prerokovanju ušteli, kajti že v marsikaknem prejšnjem. Sedaj pa primer pojasnjuje, da se Angleži zato tako trdno drže, ker so za Nemci "najčisteje arijsko pleme". Po tej logiki torej Italijani izgubljajo bitke zato, ker niso "čisti arije".

Premoč v zraku bo odločila sedjanje vojno, pravijo mnogi vojaški veščaki. Sedaj prevlačuje v sili zračne flote Hitler. Pravijo, da ima 70,000 bojnih letal vseh vrst, in da ga Anglija ni s pomočjo Zed. držav ne bo mogla dohiteti. Morda res ne, toda Hitler vzbudi težko premiči ni skončal vojne že zadnjo jesen, kot je obeta, da bo.

Maršal Henri Philippe Petain se note sprijazniti z dejstvom, da je absolutna "dolžnost" Francije stodostotno kooperativni s Hitlerjem. Stari vojaščak je pač navajen imeti tudi besedo in veljavno, ne samo ubogato. Toda francoski časopisi v okupiranem Parizu, ki pišejo po nacijskih navodilih, so Petaina opozorili, da naj se s Hitlerjem nikar "ne igra", če hoče.

Na prošlem občinem zboru se je razpravljalo o priporočilih za nadaljnje predelave, predvsem za povečanje prostora družabnega kluba. Provizorični proračun za to delo, ki smo ga imeli pri rokah, je dolgočil za dviganje poslopnja, za instalacijo novega kuričnega sistema in za novo opremo nad \$5,000.

Občeni zbor je z večino glasov sprejal predlog, da se s predelavo prične le, če dobi Center ostali del svoje vloge v JHPD, da bo prost sedanjega dolga. V odbor (direktorij) so bili

izvoljeni Joseph Drasler, Frank Alesh, Angela Zaitz, Anton Garden, Chas. Pogorelec, Filip Godina, Frank S. Tavechar, Oscar Godina in Frank Zaitz.

Tako po občinem zboru je novi direktorij imel sejo in se sledče konstituiral: Frank Alesh, predsednik; Ch. Pogorelec, podpredsednik; Joseph Drasler, tajnik; Filip Godina, blagajnik; Anton Garden, zapisnik; Frank Zaitz, upravil tel poslopja. Pregledovalci računov in poslovanja, Oscar Godina, Frank S. Tavechar in Angela Zaitz.

Na občinem zboru je bilo poročano, da so pri raznih delih na vrtu največ pomagali John Chemazar, Mrs. Groser, Lukas Groser st., Lukas Groser ml., A. Sprohar, Ignac Hainrichar, Rok Božičnik in tudi več drugih je tu in tam pomagalo. Glavno delo na vrtu pa sta vršila poleg John Chemazarja Mr. in Mrs. Groser.

Upravil tel poslopja Fr. Zaitz je poročal o predelavah, čiščenju, novemu podu, stopnicah in o drugem, kar se je izvršilo v poslopiju, na balinišču in v vrtu tekot leta.

Seji je predsedoval F. Alesh, predsednik direktorija, tajnik Drasler je poročal o finanah, ostali funkcionarji pa o ostalih delih, poslih, ki jih imajo v področju. Zborovanje se je vrnilo stvarno in je bilo v tem tempu tudi zaključeno.

Ako bo mogoče prodati še za nekaj sto dolarjev delnic, in z dobro voljo ostalih članov bo mogoče misliti tudi na izboljšave, ki so potrebne že letos. Toda brez sredstev ni niti in tudi najlepši načrti ne pomagajo, ako ni denarja. Ker pa je ta ustanova zmagala že marsikako težko, ki bo gotovo mogoče dobiti tudi sredstva, ki so potrebna za povečanje. Dobiti denar je kajpada najtežje. A zbrali smo ga od leta 1924 tako, da imamo sedaj svoj center, kar je naš resničen uspeh.

P. O.

Bolgarsi eselpisti imeli konvencijo v Chicagu

Bolgarska sekacija S. L. P. (Socialist Labor Party) je imela v Chicagu svojo redno konvencijo, ki se je udeležilo 23 delegatov, odbornik in mnogo gostov, kot je poročalo jeneno glasilo "Rabotničesa Prosve". Iste list in hrvatsko-srbska "Radnička Borba", glasile jugoslovanske sekcie SLP, poročata, da je ob tej priliki tudi dohodki, obščine, ki so potrebne že letos.

Za posloplje in staybišča je bilo ob nakupu plačano \$8,900. K temu se je dodalo mnogo za predelave. Dolga je še 4,086.83, v JHPD pa imamo \$5,000.00. Neprodanih delnic je še za \$5,186.83. Finančno stanje te ustanove, upoštevajoč vse okoliščine, je torej ugodno, in to radi tega, ker smo že ob nakupu imeli za posloplje več kot zadostno vsoto. Bila je sicer "zamrznjena", a nad polovico je že "odtajane". In tudi ostala je sigurna kot da je gotov denar.

Dohodki, ki smo jih imeli ob nakupu, so šli za obresti, za razne predelave itd.

Na prošlem občinem zboru se je razpravljalo o priporočilih za nadaljnje predelave, predvsem za povečanje prostora družabnega kluba. Provizorični proračun za to delo, ki smo ga imeli pri rokah, je dolgočil za dviganje poslopnja, za instalacijo novega kuričnega sistema in za novo opremo nad \$5,000.

Občeni zbor je z večino glasov sprejal predlog, da se s predelavo prične le, če dobi Center ostali del svoje vloge v JHPD, da bo prost sedanjega dolga.

V odbor (direktorij) so bili minuli pondeljek smo dobili nekaj dopisov, ki niso vsi mogli v stevilko, ker je bila že napolnjena. Prostor dober v prihodnji. Enako bo v tujih tudi nekaj pojasnil

ZVONKO A. NOVAK:

ČEZ DRN IN STRN

O DEMOKRACIJI

III.

Tisti mladi ljudje, ki so šli v Ameriko z Rochambeaujem, se so vrnili na Francosko vse vnešti za nove ideje svobodnega življenja. Ta vnema je bila bržkone seveda le sentimentalna in romantična, ali vseeno pa silna in mogočna.

Seme je bilo zasejano v tla, ki so jih pripravili zanj nauki tedanjih filozofov in pa prizemljeno francoske vlade. Pa je nenadoma vzkliklo v francoski revoluciji. Če bi ta sledila idejam, s katerimi je bila prežeta ustavodajna skupščina, ter nadomestila zavoženi stari red z nečim, kar bi se prilegalo tistim lepim idejam, bi bil njen konec prejkone popolnoma drugačen. Toda nestrpni in brezglavi radikalci so potisnili idealiste na stran in ljudem se je za dolgo časa vtisnila v um misel, češ, da so grozodejstva anarchističnega stanja neločljiva posebnost vsake demokracije. Minilo je dokaj časa, preden se je sver naposed vendrale dokopal do tega, da je izpoznał tudi dobre sadevo tiste silne borbe za človeške pravice. Prišlo je do velikih nemirov na Poljskem, v Italiji, na Španskem in Portugalskem. Kolonije v Južni Ameriki so se oklicale za samostojne republike.

V revoluciji, ki so jo leta 1830. započeli in organizirali bančni krogji, je prešla politična oblast na Francoskem srednjim slojem v roke. Vojvoda Orleanski je zasedel francoski prestol kot Ludvik Filip. To pa ne kot kralj po milosti božji, nego kot vladar po ljudski volji. Toda njegova vlada se ni obdržala dolgo. Kajti že leta 1848. je je bilo konec in na njeno mesto je prišla republika, ki je bila ustanovljena na podlagi splošne volilne pravice. Borba za ustavnost, liberalne reforme, volilno pravico, parlamentarno vlado in tiskovno svobodo pa je bila dobljena šele leta 1870., ko je prišla tretja republika v življenju.

Iz teh silnih državnih homatij je prišlo dokaj dobrega za ljudske množice. Ali žal se še tiste dobre niso obdržale. Polegoma je bil francoski narod zopet zaslužen; čeprav se je kazala Francija svetu za mlađino in krepko nositeljico demokratičnega pravora. Kakor je postalno jasno še pred nedavnim, je bila vseeno le stara z lepo našminkanim licem, ker se je v bistvu še vedno naslanjala na sistem preprege in docele zavoženega političnega, gospodarskega in družabnega reda.

Hiša, zidana na temelju stare podrtje, je sila slaba in majava. Že pri prvem viharju se lahko podere. Kadar se zida kaj novega, mora biti nov fundamental, če bodi tista zgradba dobra, trdna in trajna.

Glavni uspeh ameriške in francoske revolucije ni bil njun glavni cilj. Njima ni šlo predvsem za to, da bi osvobodili dejo samostojnega izražanja v politiki, dasi je ravno to eden glavnih vogalnikov prave in resnične demokracije.

Revolucija v letu 1830. je dala silen zamah zahtevi po glasovanju in močno pobudo gibanju za politične in družabne reforme. To oboje se je še posebno uveljavljalo na Angliškem, koder je bila takoj po prvi svetovni vojni dobljena volilna pravica za moške in ženske.

Tukaj v tej deželi pa je bila moška volilna pravica še mnogo poprej pridobljena. Toda nekaj časa po razglasu ameriške neodvisnosti so se vseeno še vršile volitve tako kakor poprej po kolonijah. Bile so zelo omemjene. Federalistični vodja Hamilton je menil, da je ljestvo v pretežni večini je nerazodna in nezanesljiva drhal, ki ji ne gre nobena beseda v vladu. Mož se je seve hudo motil v tem. Veliko je govoril o republiški vladni ter pri tem vedno zamenjaval republikanizem z demokracijo.

Demokracija ni republikanizem, ta pa je lahko demokracija. Pravo nasprotje resnične demokracije je absolutizem, ki se razpase v republiki prav tako lahko kakor v monarhiji, oligarhiji, avtokraciji in aristokraciji. Hamilton je bil za aristokratično republiko, v kateri ni bilo prostora za demokracijo.

Ko se je Jefferson vrnil iz Francije, je videl, da se je demokracija tukaj skoro docela izmaznila. Pa je poskusil praviti narejeno škodo z zakoni osebnih pravic. Kot vodja protifederalistične politične stranke je bil odločno za naučne demokracije, kakor jo je tako zgrovno in jasno označil v izjavi ameriške neodvisnosti.

KAJ JE NAROBE Z DELOM

Delo ustvarja kapital, ne pa ta dela. To je neovrgljivo dejstvo. Priznana resnica. In če se resno, nepristransko in iskreno zatopimo v razmišljanje o razmerju med delom in kapitalom, vidimo, da je delo silen velikan, kapital pa pravi pravcati pritlikavec. Ali klub temu ima pritlikavec velikana na vajetih ter postopek z njim kakor voznik s tovorno živino. Sicer se delo zdaj pa zdaj upira, ustavlja in malo pobrca, kadar je objestnost tistega pritlikavec vendarže že prehuda; ali do tega, da bi delo izpodbijalo kapitalu pravico do vodstva, pa še ni prišlo. In ravno to je narobe z delom.

Moč organiziranega dela je silna. Le to je spak, da se je delavstvo ne posluži.

DNE 2. MARCA BO NA PRIREDITVI V KORIST PROLETARCA SMEH, ŠALA, PETJE IN OBILO DRUGE ZABAVE

Chicago, III. — Zelimo spet kakšno komedijo, šaloigro, pravijo ljudje, ko jim ponujamo vstopnice. Odgovarjam jim, da jo bodo videli v nedeljo 2. marca v dvorani SNPJ, ko bo imel prireditve v korist Proletarca klub št. 1 JSZ.

Dražki odsek se bo potrudil vprirediti šaloigro posebne vrste. Zato bo to zanimiva komedija, ki je ne boste kmalu pozabili.

Ob enem bodo na tej prireditvi druga presenečenja. Enega bosta oskrbeli Joseph Drasler in John Rak. Pa bo tudi drugih precej, o katerih sporočimo podrobnosti v naslednjih številkah.

Sodeloval bo kaipada tudi pevski zbor Sava. Sploh bo ves spored urejen tako, da bo zavaven, poučen in da bodo udeleženci odnesli z njega čim prijetnejše vtise.

"CISTKA" V NEW YORKU

Včasi je slovel Pariz za "najgranicnejše" mesto na svetu, poleg Sanjaja na Kitajskem, in pa mest v Južni Ameriki. Miami v tem primeru ne pride v počit. Sedaj pa ima prvenstvo New York. Po ulicah, v salunih in v restavracijah so prodajali pornografske slike ne da jih bi skrivali, ker so nimogrede vplili, da prodajajo magazin "fathers". Coughlina, Social Justice. Proti pornografskim (obscene) magazinom in slikam je bilo v tej deželi že mnogo križarskih vojn. V New Yorku se ji je postavil na celo župan LaGuardia. Da jo je dramatiziral, je bil v par krajov osebno, zasegel kljaje pornografskih slik, in jih pomagal metati v "kotel". Plate z "narančnim" slikami so se pretopile v čisto kovino, ki jo je nato podaril v prid narodne obrame. A drugi viri trdijo, da je pornografska industrija v New Yorku še vedno zelo dobičkonosna včas takim izgubam.

VPRASANJE OTROSKEGA DELA

Zadnji teden so po šolah razmišljali o vprašanju otroškega dela v industriji. V tem razmišljanju se je poudarjala predvsem krvata potreba za odpravo otroškega dela po delavničnih naših industrij. Ustavnih dodatkov za odpravo otroškega dela v industrijalni širom po delu je doslej odobrilo 28 držav na Zvezni. Treba jih je še csem, da postane ta dodatek del naše ustave in tako osnovni zakon naše dežele. Za omenjenih 28 odobritev je vzelio najmanj kakor 17 let.

Za odpravo prohibicije ni bilo treba niti enega leta. Kadar si ljudstvo prizadeva odvzeti kapitalu neumestno in škodljivo pravico, gre to sila počasi, med tem ko se kapitalu hitro izpolni vsaka najmanjša želja.

BRIDGES

Zakonska predloga za izgon delavskoga voditelja H. Bridgesja se je zopet pred sedanjim konгресom, čeprav je ta zadava ravno sedaj v rokah zveznega pravosodnega oddelka.

Kakor se zdi, dela Bridges več preglavice kongresu kakor mariskatera vlevačna narodna zadeva. In najbrž še komu druzemu obenem.

KONTROVERZA MED SOCIALISTI O VPRASANJU PODPORE ANGLIJI IN NEVARNOSTI ZAGAŽENJA V VOJNO

(Nadaljevanje z 1. strani.)

Rooseveltovemu načrtu ne pomenuj zanikanje podpore Angliji, pač pa le borbo proti nevarnosti, da se umešamo v vojno. Priporoča, da se naj Angliju pomaga skozi ameriške delavske unije, dočim predsednik AFL Wm. Green izvaja, da bo Angliji izdala le tista podpora, ki jo bodo dale Zed. države v celoti. Kajti podpora, označena v lepih rosolucijah, nič ne pomeni.

Za spremembo strankinega stališča o vprašanju podprtja zavezničkih sta se lani izjavili soci stranka v Wisconsinu in v državi Massachusetts, večina strankinega lokalnega v New Yorku in mnogo posameznikov, dočim je soci stranka v Coloradu v svojem mimeografiranim glasilu nedavno obdolžila večino narodne ekssekutive za naklonjenje podprtju "imperialistične vojne". Protestira tudi proti novemu načinu članarine in je izjavila, da je ne bo plačevala, dokler teža vprašanja ne reši bodisi izredna konvenčija, ali pa članštvo z glasovanjem.

Poročilo o mnenjih in predlogih socialistov, ki bi radi, da se pokret spet obnovi in utrdi, bomo nadaljevali v prihodnjih številkih.

Poslovanje Slovenskega doma na Holmes Ave.

Cleveland, O. — Tajništvo Slovenskega doma na Holmes Ave. poroča v A. D. z dne 23. januarja, da je bilo poslovanje te ustanove v lanskem letu zelo zadovoljivo.

V glavnem navaja sledeče številke in pojasnila k njim:

V letu 1940 je bilo skupnega prometa v domovih prostorih \$10,330.13 in v točilnici pa \$20,560.80. Med tem, ko je bilo poslovanje nekoliko pasivno, je pokazala točilnica v letu 1940 za \$3,837.53 čistega dobička. Če se vzame v obzir, kar se je pohištva kupilo, prostore renoviralo, dokupilo zemljišče in plačalo na dolg izkazujejo računi, da je korporacija skupno točilnico naredila leta 1940 \$4,016.39 čistega dobička.

Leto 1940 je bilo korporaciji izredno naklonjeno. Zahvala gre onim, ki so ustanovo podprtli ter pripomogli do rezultata, katerega so letni zaključki nudili. Dodatno zemljišče v izmeri 38 in 140 čevljev je bilo junija kupljeno in tudi v gotovini plačano. Stanovanjska hiša, katera je bila ob zaključku leta 1939 že z \$4,000 obremenjena, je sedaj popolnoma plačana, enako tudi dodatno kupljeno zemljišče, obveznica iz leta 1932 in nad \$1,000 znižan dolg pri SDZ. Ves dolg pri korporaciji z 1. januarjem znaša brez delniške glavnice \$21,620.55. Če vzamemo v obzir vrednost poslopja, stanovanjske hiše in zemljišče v procenli izmire 190 čevljev. Je dolg manjšen proti vrednosti.

Dvorane so bile leta 1940 boljše rentane kot leta 1939. Donoski kegljišča so bili iz leta 1938 polovico manjši in za \$500 od leta 1939. Kegljišči prostori ne bodo kmalu več rentabilni in misliš bo treba, kako te prostore preurediti, da bodo dobičkanosni.

Pridite gotovo, povabite s sabo na to veselico znance in prijatelje, da nas bo čim več in se bomo skupno zabavali v zavnavni družbi društva Nade.

Clanica.

Zabava "Nade"

Chicago. — Žensko društvo Nade št. 102 SNPJ priredi v soboto 15. februarja v jednotini dvorani Valentine party — torek veselico v počast zaljubljenec v vse drugih korajnih ljudi.

Vstopnina je samo 20c. Godba bo izborna, kar se pa postreže tiče, je znano, da Nade pri tem poslu nihče ne "bita".

Pridite gotovo, povabite s sabo na to veselico znance in prijatelje, da nas bo čim več in se bomo skupno zabavali v zavnavni družbi društva Nade.

Clanica.

Kdor želi prevzeti zastopstvo za nabiranje naročnikov Proletarca, prodajati Am. družinski koledar brošure in knjige, naj piše na upravnitvu, ki bo poslalo potrebne listine in informacije. Na tu priobčene zastopnike apeliramo, naj skušajo ob vsaki ugodni priliku pridobivati naročnike temu listu. Pravzaprav je dolžnost vsakega slovenskega zavednega delavca agitirati za svoje glasilo Proletar.

Ako je ime kakega zastopnika v sledenem seznamu izpuščeno, naj nam sporoči pa bomo imenik rádevolje popravili.

CALIFORNIA.
Fontana: Anton Biasich.
Oakland: Anton Tomšič.
Los Angeles: Frank Novak.
San Francisco: A. Leksan.

COLORADO.
Crested Butte: Ant. Slobodnik.
Pueblo: Fr. Boltezar.
Walsenburg in okolica: Frank L. Tomšič.

ILLINOIS.
Chicago: Frank Bizjak, Joseph Drasler, Joseph Oblik, Chas. Pogorelec, Peter Verhovnik, Frank Zaitz in John Rak.

CICERO-BERWYN: Kristina Turpin.
La Salle-Oglesby: Frank Martinjak in Anton Udovich.

Springfield: Joseph Ovca in John Gorski.

Warden: Fr. Ilersich.
Waukegan-No. Chicago: Martin Judd.

INDIANA.
Clinton: Ignac Spendl. Indianapolis: Mary Stroj.

KANSAS.
Arma: Anton Šular.
West Mineral: John Marolt.

MICHIGAN.
Detroit: John Zornik, Joseph Klarek in John Plachtar.

MINNESOTA.
Buhl: Max Martz.
Chisholm: Frank Klun.

MISSOURI.
Duluth: John Kobi.
Ely: John Teran.

MONTANA.
East Helena: Joseph Mihelich.
Klein: Peter Yellar.
Red Lodge: K. Erzenožnik.

NEW JERSEY.
Elizabeth: Amalia Oblik.

NEW YORK.
Gowanda: James Dekleva.

OHIO.
Akron - Kenmore - Barberon: Mat Kotnik in Mike Kopach.

PA.
Blaine: John Vitez.
Bridgeport: Joseph Snay.

PENNSYLVANIA.
Cleveland: John Krebel, Anton Janovič, Jennie Dagmar in Joseph Lever.

WASHINGTON.
Seattle: Lucas Debeljak.

WEST VIRGINIA.
Star City: Lawrence Selak.

WISCONSIN.
Milwaukee: Mary Mihelčič.

Wyoming.
Kemmerer in okolica: Anton Tratnik in John H. Kržanik.

YUGOSLAVIA.
Rock Springs: John Jerch.

YUGOSLAV FOLK MUSIC

Seja kluba št. 49 JSZ in drugo

Cleveland, O. — Po dolgem času se oglašam v Proletarcu. Ivan Jontez, tajnik kluba št. 49 JSZ je začasno prenehral s svojo kolono, toda jo bo brez droma obnovil, kakor hitro se malo bolj pozdravi. Kakor mnogo drugih v Clevelandu, tako je tudi njega zadnje tedne nadležovala influenca. Sicer pa nič čudnega, kajti tukajnja klima je zelo vlažna in spremljiva.

Vabimo članstvo vseh društev in klubov v tej okolici, da nas poset

LABOR'S WEAKNESS

Future historians if they ever reach the point of recording the age-old struggle of the working man for his due, will note in underscored terms Labor's great lack of an effective press, with which to counteract the insidious, misleading, anti-labor propaganda of the well-financed capitalist newspapers.

In conjunction with its pitiful lack of large daily newspapers will be recorded Labor's lack of any control over the airplanes. For the percentage of radio broadcasting stations owned by labor unions is a negligible factor, indeed, if recent statistics on this matter can be accepted as presenting a true picture of who controls the broadcasting stations.

It has been revealed that over 90 per cent of the radio stations operating in America today are owned and controlled by the big daily newspapers. The percentage in the hands of labor unions isn't enough to effect the total one way or another.

With this condition prevailing in the two main channels by which news is spread, how is the great fraternity of workers of all trades and crafts able to understand each other or build up the brotherhood that must be the very foundation of a strong united labor movement?

Except for their small shop newspapers and an insignificant number of weeklies, the business of spreading current world news as well as labor news is almost entirely in control of the paid press which, of course, plays the tune for which it is paid.

The tremendous task of labor education, in economics, in unionism, and politics, which a chain of labor dailies could bring to the home of every working man in the country, is, for the most part entirely neglected.

The average working man continues to get his labor news from the capitalist press, even that concerning his own shop, if there happens to be a condition there which the press sees fit to publicize—in its own terms.

So far, the labor movement in America, hasn't come anywhere near to reaching the great labor dailies the trade union movement of Great Britain has established.

"Self Discipline or Slavery"

Quotation marks enclose the above heading because it is the title of an article that Will Durant, philosopher, wrote for a recent issue of the Saturday Evening Post. Summarizing Durant's alternative as briefly as possible, we merely report that he means what his title suggests: people must face facts, work together, abandon certain freedoms—or Hitlerization.

We are not up to the task of contradicting Durant—not because he is so learned, but because he is absolutely correct in his thesis.

There are changes which must be made, liberties which must be abandoned, obligations which must be accepted in this era of social transition. This necessity confronts mankind, not because Durant says so, or because we agree with him, but because the way of life under a surplus economy cannot remain as it was under a condition of scarcity.

An extreme example of how life is changing comes from England this week with the news that a labor draft is imminent. That's not the way of democracy as we have come to evaluate and interpret democracy. But it's the way of life when the coordinated efforts of all are required to preserve life.

We do not object to the new duties and the new compulsions which are about to be imposed upon human beings. What we are demanding is that those compulsions shall be compensated by new freedoms.

If workers are forced to serve where they are assigned, that may or may not be slavery. It all depends upon the purpose to be achieved. If compulsions are imposed merely to serve human welfare, freedom still lives. But if a section of the population is to reap profit and privilege from the compliance of the mass, that is slavery.

The switch point which will send the train of humanity toward either a new freedom or a new form of slavery is the matter of profit. If the planned society which is now in the making tolerates private ownership of industry and unearned dividends to owners, a slave society will develop. If the disciplined people of a planned economy are to be free, ownership of capital must be socialized and rewards must be based altogether upon the basis of social service.

—Reading Labor Advocate.

Looking Abroad

By TONY SENDER,

Former Member of the German Reichstag

The economic and financial aspect of the conquest of the European mainland by Nazi Germany is beginning to assume a more distinct shape. While the western hemisphere concentrates on the present strategic situation, Germany is preparing for the day of victory.

The German press and economic magazines have been carrying on a discussion for several months. Foremost among the economic magazines is Der Deutsche Volkswirt. In a series of articles dealing with the organization of "Neurope," New Europe, it discusses the following plan:

A NAZI WORLD ECONOMY

With their accustomed thoroughness, the Nazi are about to organize a central clearing house in Berlin which will handle not only the trade between Germany and other countries but also the trade among non-German countries.

When trade relations between Holland and Sweden were reorganized a clearing bank was provided in Berlin. The same central clearing system functions between Holland and Yugoslavia. The new trade treaty between Germany and Italy provides for a settlement via Berlin of Italy's obligations with countries such as Belgium, Holland, Norway and Luxembourg.

A new currency system is developing in Europe to supersede the gold standard. In practice this would mean that the non-German countries of Europe would be permitted to retain their own currency but would be forced to adjust it to the Reichsmark while setting a stable rate of exchange. These countries would receive a fund of Reichsmark and their currency would be accepted as payment for foreign goods only so long

J. S. F. GAINING MEMBERS-AT-LARGE

One of the new provisions in the JSF by-laws sets the yearly dues for members-at-large at \$1, and allows for their induction in all localities where no JSF Branch exists.

It was felt at the Convention that a large membership could be built up in this manner once the new National Executive Committee is elected and this proviso properly launched.

From the national secretary's report of last week it is apparent that already new members are beginning to take advantage of the plan.

Those newly-enrolled are: Anton and Marie Zornik, Hermine, Pa.; Matt Tuseck, Power Point, O.; Joseph Robich, Yukon, Pa.; and George Smrekar, Aliquippa, Pa.

Let's keep this list growing!

Social Security for Men In Military Service

From a Speech by ARTHUR J. ALTMAYER

"For the men who leave jobs to go into military service, either because they enlist or because they are called under the Selective Training and Service Act—for these men also there arises the problem of protecting their insurance rights under the Social Security Act. The problem exists for young men who have jobs they must leave and for those who go into military service before they have yet had a job."

"We must find the best way to protect these young men against loss of insurance rights both for themselves and their families. Under the present selective service regulations those first called will be men without dependents. But they will be losing, as the law now stands, unemployment insurance credits they might be earning in civil life, and when they are mustered out of military service, they may need the weekly benefits while they are looking for a job. They will have lost, also, credits toward their old-age insurance and the protection of their future families."

"Something must be done about this also. Here again we are trying to find the best answer."

A POET'S PLEA

Just give me hope and peace and progress

That each day I might live and labor Without the yoke of fear or favor Of oligarchies and oppression;

And give me faith and love and liberty

Aside from selfish pride or poverty Undefined by despots domination That would ensnare my fate and fortune;

And may it be said when day is done That patiently, I worked and waited For justice, peace and progress And not for chaos, war and waste.

—Floyd Miller.

A. F. of L. Warns it Will Insist on Right to Strike

The American Federation of Labor told congress that its members were ready to "make sacrifices" for national defense, but would oppose any attempt to curtail labor's "right to strike."

"It would be suicidal for us, in our haste to build an invulnerable military defense of our country, to abandon democracy in the process," the federation said.

The A. F. of L. said it would not oppose "reasonable reductions" in relief appropriations since defense expansion was providing jobs "at such a rapid pace that it appears likely the number of unemployed will be reduced sharply by the end of the year. It estimated that there were now 8,000,000 unemployed."

It said it would oppose any move to "impair" present federal labor laws, but proposed amendments to the labor relations act as "safeguards" against "possible future mal-administration."

THEY ARE

Jockey (who has just won the Kentucky Derby): "I just kept whispering in my horse's ear a little poem I made up: 'Roses are red, violets are blue, horses what lose are made into glue.'"

Foreseeing future events, the German magazines hint at the character of future trade relations between Neoprene and the western world. Der Deutsche Volkswirt emphasizes that in 1938, Europe bought 39% of her imports overseas. It shows that European purchases in South America exceed those of the U. S. It gives figures intended to indicate that any attempt to push Neoprene from the markets of the western hemisphere would prove hopeless.

Finally, suggestions are made that a clearing house of this kind might assist in the establishment of long-term investments in South America if these countries are willing to cooperate their economic system with that of Germany.

•• SAVA NOTES ••

By A. SAVANKA

You surely know Savans like to sing, for otherwise we wouldn't come to rehearsals every week, during all kinds of weather. It has become a sort of hobby with us, I guess. I've heard singers who discontinued our rehearsals say that they just didn't feel right because they missed it and weren't happy until they came back to us again. And why shouldn't it become our pastime if it adds to the fun of being alive?

Others like to do something else, like drawing, playing the piano, violin or other instrument, or participating in dramatics. Since life is bound to end in a compromise, why shouldn't we strive to bring ourselves much closer to the delightful "garden of the Muses," provided we realize our own limitations? Our song belongs in this garden, for it is highly pleasing and delightful, and according to Greek Mythology, Terpsichore is one of the Muses of choral song. When we are moved by a song—when we experience pleasure in singing—a song—when we like it very much—it is then we are getting closer to the "garden of the Muses."

Since there is no federal law requiring a license of vocal teachers, charlatans equipped with an accent, a piano, an autographed picture of Caruso, and a ready-promise of an operatic future, foist themselves off as accredited maestros, and comprise a vicious vocal teaching racket. Those who are aspirants of song are easy prey and are bled white in short time, usually with a ruined voice as a consequence. They tell you that you have been blessed with a voice far beyond your comprehension (those who do not know their own limitations are most gullible), and that you will be an opera in a year! And that is amazing! It took Kirsten Flagstad 20 years to reach her pinnacle of triumph in singing. I knew a friend, who made the rounds of vocal teachers in his spare time, just for the fun and information. He knew he sang terribly—but they all told him that he had a promising voice, that he should, by all means, study voice. These swindlers with their promises—for \$10 a lesson, or \$5, or less—talked reminiscently of the golden days of Melba, de Reszkes, Caruso or Calve, but to stand in the halls and listen to the bleats and horrible sounds which emanated from their studios, made one wonder if they had not forgotten these immortals! It is easy to understand why America has become a cesspool for the back-wash, for within the old world of Art, the musical marts of Paris, Dresden, Rome and Milan, a state of chaos exists, and they, who could, all flocked to New York, Chicago, Philadelphia, Boston, for easy pickin' and got it.

But there are sincere teachers who develop voices, such as those possessed by Flagstad, Lily Pons, Zinka Milanov, Gigli, John Charles Thomas, Tibbett, to name a few. There are quite a few who are good, and to these our aspirants should turn for coaching. But how are they to know them? I wouldn't know, except through sources of dependable recommendations; but a demand of license from teachers would protect students to a great extent from the fakes in the vocal teaching racket.

"Padel list," one of the Slovene songs scheduled for our Spring concert, is a sentimental, sweet song, and when we were rehearsing it, Mr. and Mrs. Radic.

I didn't do such a fool thing, but I did wish I had enough nerve to ask him to stop humoring while the opera was being sung, for it was most annoying. Perhaps it was better to let him have his full pleasure in letting us know he knew the opera.

This past season the Chicago Civic Opera chorus has been rejuvenated, not only in character, but also in costume, and enlarged and improved greatly. It was excellent and added a great deal to the enjoyment of the opera.

Since we are interested in choruses, Sava could also plan to attend one of the operas next season—one in which Mme. Milanov will sing, preferably. Now, you'll be asking—"what next?"

THE MARCH OF LABOR

UNION WAGES

HAVE BEEN CONSISTENTLY HIGHER THAN NON-UNION WAGES SINCE COLONIAL TIMES

[AUTHORITY: BULLETIN 490 - U.S. BUREAU OF LABOR STATISTICS]

AS LATE AS 1930
MORE THAN 2,000,000 CHILDREN BETWEEN 10 AND 17 WORKED FOR WAGES.

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

101

102